

Podnebni zakon

Aljoša Petek, 8.12.2021

Institut "Jožef Stefan" Ljubljana, Slovenija
Center za energetska učinkovitost

Pregled preteklih poizkusov

Podnebni zakon iz 2010

- Prilagajanje in blaženje podnebnih sprememb
- Dolgoročni cilji (2°C)
- Srednje in kratkoročni cilji
- Ogljični proračun (manj kot 4 milijone ton ekvivalenta CO₂ do 2050)
- Zunanji stroški
- 'Nosilci politik' – resorna ministrstva in vlada
- Poročanje o izpustih
- Ogljični odtis (British Petroleum)
- Podnebna strategija in operativni program blaženja in prilagajanja
- Mednarodno sodelovanje
- Nadzor - inšpekcija

Podnebni zakon iz 2019

- Predpisi EU
- Cilji (ogljčna nevtralnost do 2050 + splošni cilji)
- Podnebna strategija
- NEPN
- ETS – trgovanje z emisijskimi kuponi
- Podnebni Svet
- Vloga (enega) pristojnega ministrstva
- Podnebni dan

Razlogi za sprejem podnebnega zakona 1/2

- **Jasne usmeritve, cilji, mehanizmi njihovega doseganja ter določanje odgovornosti in obveznosti;**
- Jasen signal o začrtani poti, deklarativna in izobraževalna funkcija;
- **Implementacijsko orodje** za izvedbo podnebnih strategij in določanje strukture in elementov podnebne upravljanja (telesa, financiranje, nove komunikacijske platforme, sodelovanje);
- **Pravico do zdravega življenjskega okolja zagotavlja država** - zakon je format, ki nalaga odgovornosti in pravice določenim subjektom glede podnebnih sprememb;
- Zakon predstavlja dolgoročen okvir, ki **presega štiriletne mandate;**
- Zakon lahko da večjo jasnost tudi podjetjem in poslovnemu svetu, ki rabi predvidljivost in urejenost področja;
- Tudi za občine je sistemska ureditev na nacionalni ravni zelo pomembna;

Razlogi za sprejem podnebnega zakona 2/2

- **Potrebujemo ureditev pravnega varstva** v zvezi s podnebnimi spremembami;
- Zakon potrebujemo za opredelitev družbeno-pravičnega prehoda;
- Strategije niso pravno zavezujoče in se pogosto nihče ne čuti zavezanega k ukrepanju – subjekti potrebujejo pravno zavezujoče, opredeljene pravice in obveznosti;
- **Priprava zakona je priložnost za odpiranje široke razprave v družbi**, v katero povabimo vse deležnike in vključimo naravoslovno in družboslovno stroko – tako bi se dosegal družbeni konsenz, proces pa bi prispeval tudi k podnebni in okoljski pismenosti;
- Zakon je (le) eden od elementov podnebnega upravljanja;
- **Pomembno je, da je zakon vsebinsko dober.**

Vsebine, ki naj jih ureja podnebni zakon? 1/2

- opredelitev resnosti podnebne krize in koncepta podnebne pravičnosti;
- konkretno mora nasloviti **elemente neenakosti in podnebne pravičnosti**;
- **dovolj ambiciozne cilje** (tudi kratkoročnejše), po možnosti tudi sektorske; sledenje ciljem, ki jih zapoveduje znanost;
- podlago za **organizacijsko strukturo, in nadresorsko telo** (če se ne vzpostavi z drugim predpisom) za vodenje izvajanja;
- podnebne načrte oziroma izvedbene načrte;
- podnebni svet, znanstveno posvetovalno telo ki ima pristojnost opozoriti na pomanjkljivosti, predlagati proračune, zagotovljena pa morajo biti tudi sredstva za njegovo delovanje in za potrebne strokovne podlage.;
- letne podnebne proračune (vprašanje smotrnosti priprave proračunov glede na to, da so na ravni EU določeni cilji);
- **posledice neizvajanja oziroma nedoseganja določenih ciljev**;
- – spodbujanje participacije in vključevanje državljanspodlaga za vključevanje javnosti v odločanje ke znanosti;

Vsebine, ki naj jih ureja podnebni zakon? 2/2

- celovito financiranje podnebnih ukrepov in Sklad za podnebne spremembe;
- obveznost presoje načrtov, predpisov glede vplivov na podnebje – podnebni test; + revizija skladnosti aktov s podnebnimi cilji
- različne obveznosti kot **prepoved rabe premoga** (če to ni drugje urejeno), **prepoved škodljivih subvencij**; npr. tudi zmanjševanje emisij TGP v skladu z NEPN
- ustrezno upoštevanje podnebnih sprememb pri presoji vplivov projektov na okolje;
- obveznosti gospodarskih družb npr. za nefinančno poročanje;
- opredeliti načrtovanje (npr. za občine, regije, celostno načrtovanje – prilagajanje in blaženje);
- **mehanizmi monitoringa izvajanja zakona, politike in ukrepov ter prekrški;**
- **pravno varstvo** v primeru neizpolnjevanja zakona, ukrepov in doseganja ciljev (tožba);
- **obveznosti glede izvajanja ukrepov prilagajanja;**
- ukrepi za krepitev ozaveščenosti;
- **nanašati se mora na vse sektorje;**
- zakonska vsebina hkrati ne sme biti podlaga za ukrepe, ki bi nasprotovali varstvu biodiverzitet ali povzročali druge okoljske škode.

Kako premostiti ključne ovire?

Nevarnosti

- Zavedati se moramo nevarnosti, da zakon pade v prazno in da ga nihče ne bi spoštoval, s čimer se zamaje pravna gotovost;
- slab presplošen zakon, ki je »neučinkovit«, bi lahko dajal vladam legitimnost, da nič ne naredijo;
- lahko se pričakuje tudi odpor zoper zakon, ki se vzpostavi, ko postanejo strateške vsebine pravno zavezujoče;
- uporaba zakona oziroma kriznega stanja za ukrepe, ki povzročajo druge okoljske škode (biodiverziteteta);
- premalo se zavedamo kako korenite bodo morale biti družbene spremembe, če želimo omejiti podnebne spremembe.

Kako premostimo nevarnosti?

- Najprej je treba okrepiti kadrovsko strukturo, ki se bo sposobna angažirati okoli celovite in vključujoče priprave zakona;
- potrebujemo preskok, da bomo podnebno nevtralnost videli kot priložnost in ne kot breme;
- potreben je širok dialog, skozi katerega ugotovimo, kaj smo pripravljene narediti (vsak sektor, ljudje);
- potrebujemo interdisciplinarne študije za celovito naslavljanje pravičnega prehoda;
- zakon mora biti le element – del celovitih organizacijsko strukturnih sprememb podnebnega upravljanja ter vsebinsko dober in konkreten.